

La indústria del paper

Xàtiva i Conçentaina foren les primeres ciutats d'Europa en produir paper de draps vells. Fabricació aquesta aportada pels àrabs, i el punt de partida de l'anomenada ruta del paper que, des d'aquells centres, progressà lentament cap a Catalunya i Europa: primer per Banyeres i Ontinyent, després cap al nord per Bunyol i Capellades.

Els molins paperers se situaven sempre a les vores de rius i barrancs per tal d'aprofitar la força motriu de les seues aigües, i estaven generalment sotmesos al domini major i directe del Rei. La facultat d'establir aquests artefactes era una regalia pròpia de la sobirania, que havia estat reservada a la Corona pel rei Jaume I en establiment de l'ús de les aigües per a moure els molins i, en certs casos, el terreny per a edificar-lo, si era de reialenc. Tanmateix, eren molts els senyors territorials que gaudien del dret d'establir forns i molins en els sus possibles i baronies, i de prohibir que altres ho feren sense el seu permís.

A les darreries del XVIII, l'antic Regne de València apareix com el primer productor de paper dintre del conjunt de l'Estat espanyol. Segons T. Ricord, comptava amb un total de 90 molins de paper, que ocupaven vora de 700 operaris i que manufacturaven més de dues-centes mil raimes de paper. La fabricació de paper estava localitzada en terres de ponent i del sud, i es produïen dos tipus de paper: el d'estrassa i el blanc. Hi havia molins d'estrassa a Altura, Sogorb, Paterna, Mislata, Tibi, Rossell, Alcoi, Canals Anna, Alzira i Anahuir. Els de paper blanc es trobaven a Caudiel, Elda, Altura, Sogorb, Bunyol, Xèrica, Rossell, Alcoi, Conçentaina, Ontinyent i Bocairent.

De totes aquestes localitats productores de paper, Alcoi era, sens dubte, la més important, tant pel nombre de molins com pel volum de la producció. Així, segons Cavanilles, Alcoi comptava en 1797 amb 33 molins de paper que produïen a l'any cent mil raimes. Bona part d'aquestes ho eren de paper blanc i, més concretament, de l'anomenat paper de fumar, el qual tenia Amèrica com a destí principal, encara que es venia també a Castella i a altres zones més o menys allunyades de la península. Durant el segle XIX, la producció de paper de fumar constitueix per a Alcoi una font de prosperitat, on sorgeixen nombroses variats que s'adapten a les distintes classes de tabac i als varietats gusts i necessitats dels fumadors.

Tècnicament, la fabricació de paper romangué incanviada fins a les darreries del XIX, puix excepció feta de la introducció de la pila holandesa o cilindre refinador, obeïa als mateixos principis que els emprats al segle XI a Xàtiva: al molí es trituraven els draps fins a aconseguir una pasta més o menys fina que, després de ser blanquejada i premsada, s'obria a diverses manipulacions fins a obtenir raimes més o menys gruixudes, que posteriorment es ficaven a secar. En 1880, amb la introducció de la maquinària necessària per a fabricar paper continu, s'enceta la fase "moderna" de la indústria paperera al País

Valencià.

Visita el museo valenciano del papel en Banyeres de Mariola

La industria del papel

Xàtiva y Concentaina fueron las primeras ciudades de Europa en producir papel de trapos viejos. Fabricación ésta introducida por los árabes, y el punto de partida de la renombrada ruta del papel que, desde aquellos centros, progresó lentamente hacia Cataluña y Europa: primero por Bañeres y Ontinyent, después hacia el norte por Buñol y Capellades.

Los molinos papeleros se situaban siempre a los bordes de ríos y barrancos para aprovechar la fuerza motriz de sus aguas, y estaban generalmente sometidos al dominio mayor y directo del Rey. La facultad de establecer estos artefactos era una regalía propia de la soberanía, que había estado reservada a la Corona por el rey Jaime I en establecimiento del uso de las aguas para mover los molinos y, en ciertos casos, el terreno para edificarlos, si era de realengo. Igualmente, eran muchos los señores territoriales que gozaban del derecho de establecer hornos y molinos en los sus posibles y baronías, y de prohibir que otros lo hicieran sin su permiso.

A finales del XVIII, el antiguo Reino de Valencia aparece como el primer productor de papel dentro del conjunto del Estado español. Según T. Ricord, Valencia contaba con un total de 90 molinos de papel, que ocupaban alrededor de 700 operarios, y que manufacturaban más de doscientas mil resmas de papel. La fabricación de papel estaba localizada en tierras de poniente y del sur, y se producían dos tipos de papel: el de estraza y el blanco. Había molinos de estraza en Altura, Segorbe, Paterna, Mislata, Tibi, Rossell, Alcoy, Canales Anna, Alzira y Anahuir. Los de papel blanco se encontraban en Caudiel, Elda, Altura, Segorbe, Buñol, Jérica, Rossell, Alcoy, Concentaina, Ontinyent y Bocairant.

De todas estas localidades productoras de papel, Alcoy era, sin duda, la más importante, tanto por el número de molinos como por el volumen de la producción. Así, según Cabanilles, Alcoy contaba en 1797 con 33 molinos de papel que producían al año cien mil resmas. Buena parte de éstas lo eran de papel blanco y, más concretamente, del famoso papel de fumar, que tenía América como destino principal, aunque también se vendía en Castilla y en otras zonas más o menos alejadas de la península.

Durante el siglo XIX, la producción de papel de fumar constituye para Alcoy una fuente de prosperidad, donde surgen numerosas variedades que se adaptan a las distintas clases de tabaco y a los gustos y necesidades de los fumadores.

Técnicamente, la fabricación de papel permaneció inalterada hasta finales del XIX, y a excepción de la introducción de la pila holandesa o cilindro refinador, obedecía a los mismos principios que los empleados en el siglo XI en Xàtiva: en el molino se trituraban los trapos viejos hasta lograr una pasta más o menos fina que, después de ser blanqueada y prensada, se prestaba a diversas manipulaciones hasta obtener resmas más o menos gruesas, que posteriormente se dejaban secar. En 1880, con la introducción de la maquinaria necesaria para fabricar papel continuo, comienza la fase "moderna" de la industria papelera en el País Valenciano.

por Vicent Català

Restaurador de muebles

Tel: 96 579 0850

www.comeptic.es/vicentcatala